

Miljödepartementet
i.remissvar@regeringskansliet.se

Remiss av Slutbetänkande SOU 2022:21 - Rätt för klimatet

Er beteckning: M2022/01364

Sammanfattning

Länsstyrelsen Jämtlands län är positiv till de förslag som lämnats i utredningen för att kunna öka omställningstakten för att nå de uppställda klimatmålen men vill framföra några saker som även behöver beaktas framöver.

Länsstyrelsen anser att satsningar på att förbättra och uppdatera den geologiska informationen kan behövas då detta är en förutsättning för den fysiska planeringen.

Länsstyrelsen anser att det behöver tas fram vägledning som omfattar livet i vattnet vid starkströmsledning i sjöar och vattendrag.

Länsstyrelsen anser att det i samband med föreslagna ändringar om effektivisering av olika prövningsprocesser behöver poängteras att det inte får ske på bekostnad av ett sämre skydd för hälsan och miljön.

Länsstyrelsen anser vad gäller omställningen till ett mer transporteffektivt samhälle är det väldigt viktigt att de åtgärder som planeras utgår från de olika geografiska förutsättningarna som finns i vårt land. Till exempel kommer kollektivtrafik inte kunna erbjudas åt alla överallt där avstånden är långa och därför behöver åtgärderna anpassas efter de regionala skillnader som finns.

Del I Främja bidrag till klimatomställningen

4.1 En klimatanpassad platsvalsregel

Länsstyrelsen Jämtlands län anser att det är nödvändigt att platsvalsregeln i hänsynsreglerna förtydligas och att ändamålet med en verksamhet eller åtgärd även ska uppnås med minsta möjliga klimatpåverkan när en plats ska väljas för en verksamhet. Dock är det svårt att veta hur stor betydelse ändringen i 2 kap. 6 § miljöbalken kommer att få i realiteten utan det kanske mest blir ett symbolvärde vilket kan vara nog så viktigt.

Länsstyrelsen instämmer i det utredning anför att ändringen av plastvalsregeln behöver genomföras samtidigt med de ändringar som föreslogs i delbetänkande 2021:21 gällande förtydligande av klimatperspektivet i beslutsunderlagen, till exempel vad en miljökonsekvensbeskrivning ska innehålla i den specifika miljöbedömningen. Tydligheten och förståelsen torde öka då det även anges hur klimatet ska komma in i prövningsprocessen och inte bara att den ska vägas in.

Vidare är det nödvändigt att tillräckliga vägledningar tas fram så att det underlättar arbetet med att göra de bedömningar som krävs utifrån de föreslagna ändringarna i lagstiftningen. Vägledningarna behöver komma ut i samband med att lagstiftningen ändras så att det i tidigt skede är klart vad som gäller, vilket är viktigt både för verksamhetsutövarna och myndigheterna i prövningsprocessen.

4.7 Andra sätt att främja bidrag till klimatomställningen

Länsstyrelsen instämmer i utredningens bedömning gällande andra sätt att bidra till klimatomställningen. Det är viktigt att arbetet med att snabba upp prövningsprocesserna får fortgå och att de kommer på plats för att på så sätt kunna ställa om och bidra till klimatomställningen. Samtidigt får föreslagna ändringar inte ske på bekostnad av ett sämre miljöskydd anser Länsstyrelsen.

Del II Underlätta byggande av elnät

6.2 Elnät i planering

Länsstyrelsen ser positivt på att länsstyrelsens arbete med energi- och klimatstrategier stärks genom långsiktiga uppdrag med att ta fram planeringsunderlag och handlingsplaner inom energi. Länsstyrelsen ser dock också ett behov av att ges rätt förutsättningar för detta uppdrag.

Länsstyrelsen anser att satsningar på att förbättra och uppdatera den geologiska informationen kan behövas då detta är en förutsättning för den fysiska planeringen. Idag saknas högupplösta och digitala jord- och berggrundskarteringar av god kvalitet i stora delar av Jämtlands län, även om arbete pågår vid SGU för att förbättra dessa underlag. Underlag i form av högkvalitativa jordartskartor behövs till exempel för att kunna bedöma grävbarhet vid etablering av markförlagda kablar. Ett förbättrat karteringsunderlag skulle således kunna underlätta elnätsbyggnationen och ge ett värdefullt underlag till valet mellan luftledning respektive kabel vid linjekoncession anser Länsstyrelsen.

6.3 Tydligare prövning av linjekoncessioner

Länsstyrelsen instämmer i utredningens förslag till förtydligande av miljöprövningens omfattning och vad som ska ingå i lämplighetsbedömningen. Det är vidare mycket positivt att utredningen understryker betydelsen av tydlighet kring vilka krav som ska ställas för att koncession ska beviljas, för att koncessionsprocesserna ska kunna vara förutsebara, effektiva och snabba.

Länsstyrelsen anser det positivt att Folkhälsomyndigheten samt Naturvårdsverket föreslås ta fram vägledningar gällande magnetfält respektive påverkan på fåglar.

Länsstyrelsen anser att dock att ytterligare en vägledning, som omfattar livet i vattnet vid starkströmsledningar i sjöar och vattendrag, kan behöva tas fram. Förslagsvis skulle Havs- och vattenmyndigheten kunna vara lämplig myndighet att ansvara för framtagande av en sådan vägledning.

Länsstyrelsen anser att det är viktigt med bra och tydliga vägledningar eftersom det är bra stöd för myndigheter och även verksamhetsutövare. Det möjliggör även förutsättningar att skapa en tydlighet då det finns stöd som likriktar bedömningarna nationellt vilket är viktigt då bland annat verksamhetsutövarnas verksamhet kan sträcka sig över flera län.

Länsstyrelsen ser positivt på att det föreslås ges uppdrag att utreda länsstyrelsernas roll i avgränsningssamråd och prövningar av ledningar som kräver linjekoncession. Länsstyrelsen förmodar att detta bör ge en ökad tydlighet för de olika parter som är med i samband med en linjekoncession. Vidare är det bra att länsstyrelsen ges i uppdrag att se över hur de kan bevaka syftet med biotop- och strandskydd i samrådet och senare även i tillsynen. Länsstyrelsen anser att även om förslagen är för att förenkla processerna och förtydliga rollerna så behöver miljöskyddet säkerställas på tillräckligt sätt.

6.3.6 Ersättningsbestämmelser ska ses över

Länsstyrelsen ser risker med att målkonflikter med jord- och skogsbruket kommer uppstå då elnätet byggs ut och markägare kommer att påverkas. Precis som utredningen föreslår anser även Länsstyrelsen att det är viktigt att en grundlig utredning görs kring ersättning för intrång i samband med utbyggnad av elnätet.

Frågan om intrångsersättning hör nära ihop med de skador på de dräneringsanläggningar som ofta uppkommer när till exempel elkablar läggs. Det stämmer visserligen att djupt liggande kablar inte påverkar jordbruket men däremot så har markstrukturen och sannolikt

matjordslagret i åkerjorden påverkats negativt av grävningen. Detta leder ofta till större risk för ogräs, mindre tillgänglighet till växtnäring och lägre skördar.

Länsstyrelsen anser att det är viktigt att överenskommelser med markägare om åtgärder och ersättning vid skador på markstruktur och dräneringsanläggning prioriteras högt.

6.6 Undantag från vissa förbud

Utredningen föreslår att starkströmsledningar som kräver nätkoncession ska undantas förbudet för det generella biotopskyddet, biotopskydd som har beslutats av Skogsstyrelsen, strandskyddet samt att länsstyrelserna ska få i uppdrag att utreda hur detta ska kunna samordnas i prövningen.

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning om behovet av snabbare handläggning och finner det huvudsakligen positivt att samordna prövningarna med det generella biotopskyddet och strandskyddet så att dessa kan löpa parallellt. Detta får dock inte innebära att dessa skyddade områden åsidosätts och att hänsynen till dessa områden uteblir.

Utredningen föreslår en tydlig roll för länsstyrelserna som ska säkerställa att hänsyn tas till generella biotopskydd samt strandskyddet vilket är positivt. Det är viktigt att det fortfarande ska finnas mandat att kräva att tillräcklig hänsyn tas.

Att prövningen ska införlivas i processen för nätkoncessioner ställer högre krav på verksamhetsutövaren att fram nödvändigt underlag i ett tidigt skede i processen, särskilt kopplat till de områden som omfattas av generellt biotopskydd och strandskydd. För att detta ska kunna ske behövs en tydlig information till elnätsbolagen om denna lagändring och om vikten av att ta hänsyn till aktuella naturvärden tidigt i arbetet med koncessionsärenden. Under prövningen av koncessionsärendena kommer det att ligga ett stort ansvar på såväl elnätsbolagen som prövningsmyndigheter. Det är av stor vikt att samtliga åtgärder kommer att vara förenliga med biotopskyddets och strandskyddets syften, vilket är grunden i miljöbalkslagstiftningen. Länsstyrelsen vill vara tydlig med att det är av största vikt att frågor avseende biotopskydd och strandskydd tydliggörs av nätbolagen i koncessionsärendena. Länsstyrelsen har goda erfarenheter av hur strandskyddet hanteras inom väg- och järnvägsplaner och att strandskyddets syften tas till vara på ett bra sätt i dessa planer.

Brist på underlag kan också göra att processen trots undantag från dispenskravet drar ut på tiden. Detta föreslår utredningen ska undvikas med tydligare krav på nätföretagen samt att länsstyrelsen ska få en tydligare roll i prövningen av nätkoncessioner. Det kvarstår dock en del

oklarheter men dessa borde utkristalliseras vid föreslagna vidare utredningar.

Länsstyrelsen instämmer med utredningen om att följdföretag enligt 12 kap. 6 § miljöbalken inte ska omfattas av undantagen i samband med en koncessionsprövning. Detta eftersom det i koncessionsprövningen inte kommer ner på detaljer som var det till exempel kan behövas infartsvägar till ledningen, upplagsplatser eller andra aktiviteter som kan lokalt ge en påverkan på naturmiljö att samråd enligt 12 kap. 6 § kan behövas. Det är vid koncessionsprövningen inte heller klart med alla entreprenörer och underentreprenörer som ska utföra de olika delarna i uppförande av ledningen. För att kunna motivera vilka försiktighetsåtgärder som ska utföras vid olika arbetsmoment är det viktigt att kunna rikta det mot den entreprenör som gör det fysiska ingreppet i naturmiljön.

Del III Transporteffektivt samhälle

8.1 Transportsystemens klimatomställning och ett transporteffektivt samhälle

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att transportsystemets omställning behöver stå på tre ben; transporteffektivt samhälle, hållbara förnybara bränslen inklusive elektrifiering samt energieffektiva fordon och fartyg. Vi delar också uppfattningen att en minskning av trafikarbetet med personbil, lastbil och inrikes flyg krävs för att omställningen ska ske på ett miljömässigt och socialt hållbart sätt samt för att den ska vara robust mot förändrade omvärldsförutsättningar.

Utredningen anger att det finns skäl att tro att behov av arbetsresor kan komma att minska framöver. Länsstyrelsen anser att det är för vissa grupper i samhället där arbetsresorna kan komma att minska, för grupper som kan arbeta på distans. Det behöver poängteras och tas hänsyn till att det finns människor som har arbeten där distansarbete är omöjligt att utföra. Bland annat inom många serviceyrken, yrken inom offentlig sektor och industrier där arbete pågår dygnet runt året runt och där man måste befinna sig på arbetsplatsen för att arbeta. Många människor arbetar på tider då det inte finns någon kollektivtrafik att tillgå utan måste ta egen bil, cykel eller gå. Så behovet av arbetsresor kvarstår för många grupper av människor även framgent.

Det anges i utredningen att det kan behövas differentierade och kompensatoriska styrmedel för att förhindra att omställningen försvåras och fördröjs då grupper kan uppfatta sig som förlorare i en omställning. Vidare anges att åtgärder för att möjliggöra ett mer transporteffektivt

samhälle bör vara inriktade mot såväl städer som landsbygd.

Länsstyrelsen anser att det viktigt att de åtgärder som planeras utgår från de olika geografiska förutsättningarna som finns i vårt land. Till exempel kommer kollektivtrafik inte kunna erbjudas åt alla överallt där avstånden är långa och därför kan åtgärderna behöva se olika inom landet anser Länsstyrelsen.

8.3 Transportvillkor bör regleras i miljöbalken

Länsstyrelsen delar utredningens förslag gällande en ny punkt i 22 kap. 25 § miljöbalken som innebär att villkor om transporter som är följdföretag görs till en huvudregel, i de fall det är relevant, för beslut gällande tillståndspliktiga verksamheter. Länsstyrelsen anser att denna ändring sänder en tydlig signal om att transporter till och från tillståndsprövade verksamheter är viktiga att reglera för att minska på utsläppen av växthusgaser och att det kan vara ett viktigt incitament för verksamheterna att även se över denna del i verksamheten för att främja klimatet. Länsstyrelsen anser även att det finns ett behov av tillsynsvägledning där rådighetsproblematiken tas upp.

8.4 Utvecklade stadsmiljöavtal

Utredningen har tidigare konstaterat att vi inte kan nå klimatmålen om inte trafikarbetet minskar. Det är i städer och tätorter som en stor del av trafikarbetet finns och där är det enklare att minska än i glesare geografier. Det är därför av stor betydelse att framtida stadsmiljöavtal utgår från att trafikarbete med bil i städer och tätorter ska minska.

Länsstyrelsen anser att förslaget om stadsmiljöavtal kan skärpas i linje med Klimatpolitiska rådets 2019 rapport. Klimatpolitiska rådet menar att alla statliga investeringar i transportsystemet i städer och tätorter behöver ske enligt stadsmiljöavtalens principer, det vill säga att alla investeringar ska syfta till att främja hållbara transporter. Utredningen skriver att förslaget om förhandlingsbaserade stadsmiljöavtal bör vara en del av hela samhällsplaneringen, inte ett eget sidospår. Samtidigt är förslaget om att utreda förhandlingsplanering försiktigt formulerat. Länsstyrelsen menar att formuleringen kan skärpas så att det som ska utredas är förutsättningarna för att sluta avtal gällande samtliga investeringar inom ett avtalsområde som omfattas av regional och nationell plan med utgångspunkten att biltrafiken börjar minska.

8.5 Fyrstegsprincipen i miljöbedömningar av planer med betydande trafikflöden

Länsstyrelsen delar uppfattningen att planer som orsakar betydande trafikflöden behöver uppmärksammas. Länsstyrelsen menar dock att det

finns en poäng med generella beskrivningar i lagtexter. Om en viss företeelse pekas ut, så riskeras att andra viktiga företeelser som inte nämns inte heller bedöms som lika viktiga (uppkomsten av betydande avfallsmängder, energiflöden etcetera).

Länsstyrelsen tror att det är bättre att planer som medför betydande trafikflöden uppmärksammas och blir väl belysta i vägledning som skrivs av de vägledande myndigheterna för respektive miljöbalken och plan- och bygglagen.

8.6 Länsstyrelsens roll i fysisk planering

Länsstyrelsen ser positivt på att transporteffektivt samhälle lyfts i länsstyrelseinstruktionen (5 §) som något länsstyrelsen ska verka för. Länsstyrelsen anser det positivt att det föreslås tillföras en heltidstjänst per länsstyrelse till det nya ansvarsområdet gällande transporteffektivt samhälle.

Länsstyrelsen stödjer dock inte utredningens förslag till lagändringar i 3 kap. 10 och 16 §§ plan- och bygglagen samt 5 kap. 14 § plan – och bygglagen. Länsstyrelsen anser att det blir otydligt att lägga till det som en punkt då övriga punkter under dessa paragrafer utgör våra ingripandegrunder. Senast 1 april 2020 infördes ordet ”enbart” i 16 paragrafen i 3 kap. plan- och bygglagen vilket förtydligar att Länsstyrelsen enbart ska yttra sig över våra ingripandegrunder i granskningskedet för översiktsplan. Länsstyrelsen anser i stället att frågan borde ingå i den allmänna bevakningen som framgår av 2 kap. plan – och bygglagen.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Marita Ljung med miljöskyddshandläggare Erika Holgersson som föredragande. I den slutliga handläggningen har också funktionschef Sara Huss och länsråd Susanna Löfgren medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Kopia till:

sebastian.axelsson@regeringskansliet.se